

AZ ÖTVENÉVESEK JUBILEUMÁNAK MEGÜNNEPLÉSE DOROSZLÓN

Kovács Endre

Doroszló Földműves Szövetkezet, Doroszló

Közlésre elfogadva: 1989. november 21.

Doroszló nyugat-bácskai falu, Zombortól húsz kilométerre, déli irányban terül el a mai Duna-Tisza-Duna csatorna, illetve a hajdani Mosztonga bal partján.

Doroszló neve ismereteink szerint 1313-ban szerepelt először oklevélben. Az 1332-37. évi pápai dézsmajegyzékben is föl volt sorolva. Később, a XV-XVI. századbeli dézsmajegyzékekben is többször szerepelt Doroszló. A XVII. század végén elpusztult helységgként említették. A XVIII. század első felében Doroszló területét szerb pásztorok hasznosították, nagyrészt legeltetéssel.

1752-ben új élet kezdődött: a Magyar Királyi Kamara katolikus magyar lakosok letelepítésével új falut teremtett a híres középkori búcsújáróhely, a Bajkút közelében. Az új lakosok a Kárpát-medence 27 vármegyéből érkeztek. Többségük Kelet-Dunántúlról, elsősorban Tolna megyéből származott. A XVIII. század végén néhány német család letelepülése színezte a falu etnikai képét. Az első világháború végeztével, 1918-ban impériumváltozás történt: Doroszló a megszülető Jugoszlávia kötelékébe került. A második világháború idején újabb két impériumváltozásra került sor: az első, amikor 1941-ben Doroszló Magyarországhoz került, a második pedig, melynek következtében 1945-be újra Jugoszlávia része lett.

1945-ben az eltávozott németiség helyébe likai telepescsoport érkezett a faluba. A legutóbbi, 1981-es népszámlálás szerint Doroszlónak 2125 lakója volt. Közülük 207 személy külföldön dolgozott. A háztartások száma 823 volt, közülük 623, illetve 76 százalékuk tekinthető mezőgazdasági háztartásnak. Nemzetiség szerint a faluban élők 77,4 százaléka magyar, 12,3 százaléka szerb, 5,3 százaléka horvát. A többi öt százalékot jugoszlávok, románok, cigányok, szlovének, crnagoraiak, macedónok és egyéb nemzetiségűek képezik.

Mint ismeretes, a szűkebb értelemben vett folklór nem örökérvényű: folytonos átalakulásával kell számolnunk. Bizonyítják ezt azok a népszokások, amelyek eltűntek, vagy megszűntek egy-egy faluban. Helyettük más, kornak és a körülményeknek megfelelő népszokások születtek vagy születnek és élnek tovább.

E szerény tanulmány újat, az ötvenévesek örömnüepéneket a folklóráját kívánja bemutatni, amely 1975 óta vált népszokássá Doroszlón, "Ötvenévesek találkozója" néven.

Az ötvenévesek jubileumának a megünneplése fölszínre hoz különféle demográfiai adatokat, amelyek iránt kifejezett az érdeklődés. Hónapok, sőt évek múltán is róla beszélnek, visszhangja a sajtóban, rádióban is van.

Az újszülött nevét beírják az anyakönyvbe. Születésének a helye és évszáma haláláig fontosak. A falu szülőttei korosztályok szerint válnak óvodás- meg iskoláskorúvá, felnőtté vagy nagykorúvá. Később a korhatárok elmosódnak: fiatallá, középkorúvá meg öreggé sorolódnak, laza meghatározásban.

A csecsemőkori elhalálozáson kívül, ami az 1920-as években még számottevő volt, a korosztály szétszóródása már az iskolában elkezdődött. Főnttél válásig folytonos migráció folytán következett be jelentős létszám-változás. Ötven év távlatában ma még jól nyomon kísérhetők a második világháború nyomai. Elhalálozással, a háborúban elesettekkel, kivándorlók-kal, menekültekkel, másutt munkát vállalókkal csökkent; újszülöttekkel, leteleplővel meg ideházásulókkal szaporodott egy-egy korosztály létszáma.

Az ötvenévesek jubileumának a megünneplése fontos és új láncszem a népi memória önműködő és megbízható rendszerében. Általa nemcsak párválástáskor, meg az agglégények-vénlányok esetében funkcionál, hanem az öregkor küszöbén is azonosítja és összetartja az egy korosztályba tartozókat.

Az ötvenedik életév minden időszakban mást jelentett. 1960-ig például az ötvenévesek már öregnek számítottak és eltartottak voltak, komenciót élveztek. A férfiak egy része tavasztól őszig kint élt a szőlőkunyhóban, művelte meg őrizte a szőlőt, leginkább csak azért, hogy a maga meg a családja részére megtermelje a "borocskát". Az ötvenéves asszonyok az öreganya szerepét töltötték be a családban. Rájuk várt az unokák gondozásának, nevelésének, meg a hagyományok átadásának szép, de felelősségteljes föladata.

A mai ötvenévesek még nem számítanak öregnek. A mezőgazdaság gépesítése következtében teljes értékű munkaerőnek számítanak, különösen azokban a háztartásokban, ahol a fiatalabb nemzedék valamely vállalt hivatalás vagy kenyér után a városba költözött és a szülőkre maradt a földék művelésének a terhe. Néhol a nagyszülőkről való gondoskodás is az ő föladatuk.

A munkaviszonyban levő nők ötvenöt, a férfiak hatvanéves korban érik el a nyugdíjas korhatárt, ami már biztos jele az idős kornak - sokak

véleménye ez. De az ötven év még nem az: "Ötvenévessen nagyon fiatalnak éreztem magam..." - mondta egy adatközlő.

Miért hát éppen az ötvenedik életévet, miért nem a hatvanadikat ünnepelték? - tettem föl újra meg újra a kérdést, amelyre kaptam is néhány érdemleges választ:

"... Azé, mer az ötvenedik életév után "lépni" köll, de "lőfelé" és nagyot..."

"... Az ötven határérték az embő életibe. Ez után a kor után romlik egészsége, csökken a munkabirása még a türelme..."

"Az embő élete olyan, mint a földobott kő, amely magasan ível, de az ötvenedik életév után esni kezd lőfelé..."

"... Az embő élete őgy gombolag... Azt tuggyuk, mennyit őltünk, mennyi mőnt lő, de hogy mennyi van még hátra, hány őv, azt sőnki ső tuggya!"

"... Őtven után győnnek a bajok!" - mondta sokatmondőan egy másik adatközlő.

Az őtvenővesek első találkozóját az 1925. őv szőlőttei szervezték meg. Az őrőmőnnepre őgy került sor, hogy egy alkalommal Mőgocsi János ős Diősi Jőzsef helybeli lakosok kőzött, kocsmai iszogatás kőzben, vitőra, majd fogadásra került sor, hogy Pákai Imre, szintőn helybeli lakos, az ő korosztőlyuk-e vagy sem? Igazsăgtételre Pákaihoz mentek: eldőlt, hogy ő is kortárs. A vesztőes bőranypaprikásra is meginvitőlta, amibe fogadtak. A meghívott kisső vonakodott, majd főltette a kérdőst: Mi lenne akkor, ha a tőbbi kortársakkal egyőtt őnnepelnőnek? A javaslat helytőllőnak bizonyult ős az első találkozó meğőnneplesőre szervező bizottsăgot alakítottak, ami azőta minden korosztőlynől szokăsban van.

A szőletési anyakőnyv alapján meğállapították, kik jőhetnek számításba az őnneplesőre ős hănyan vannak. Vita tőamadt amiatt, hogy kimondottan azok találkozója legyen-e, akik Doroszlőn szőlettek, vagy azokő is, akik mőshonnét valók. Ugyanis a korosztőlyből tőbben szavazői nyilvántartăsban voltak, akik Felső-Magyarorsăzgről, Likából meğ Dalmăciából telepőltek Doroszlőra. Vėgől is nemre, nemzetisőgre vagy vallásra valő tekintet nélkül minden Doroszlőn szőletett ős a faluban őlő kortăsat meğhívtek az őtvenővesek első találkozójőra. Tiszteletbeli vendőgnek meğhívtek a falu orvosát meğ a helyi iroda főnőkét is, ami azőta szokăsban van. Kiderítették a falutól tővol őlők lăcímét, meğhívőkat ős válaszlăpokot nyomtattak. Az őnnepsőg meğtartăsăhoz a belőgyi szervek engedőlyét is meğkapták.

Az őtvenővesek első találkozójának a meğőnneplesőre 1975. november 22-őn 14 őraker győlekeznek a Papp-főle vandőglőben.

A nőpviselet kérdőse fől sem vetődőtt az őnnepsőgen, a nők őrtelemszerően kővették a divatot, őltőzkődésőkkel a falubeliek sem igen kőlőnböztek a nyugati orszăgokból, meğ mőshonnét őrkező vendőgektől, kiknek fogadása ős űdvőzlsőe a helybeliek főladata volt. A kocsmából vallási szertartăs-jelleget nélkülőző gyăszmenetben a temető felő vették űtjukat. A menet őlőn azok haladtak, akik a meğemlékezés virăgait vitték a kezőkben. A menetet a helybeli Csernicsek-zenekar zárta. A temetőben őnneplesőbe őltőzött embe-

rek várekoztak, akik szóbeli közlés útján értesültek az ünnepegről és leginkább az ott nyugvó halottak hozzátartozói voltak. Az ünneplők a másutt született, de itt porladó korosztálybeliekkal sem csináltak kivételt. Emléküknek hallgatással adóztak, gyászindulóval ért véget. Némán távoztak a temetőkertből, ahol a 81 anyakönyvezett közül huszonhárman nyugosznak: tíz társuk gyerekként, tizenhárman fölnőtt korban haltak meg, ketten a háborúban tűntek el. Ugyanis az 1925-ös korosztály legényeiből sorozták a szocialista Jugoszlávia első reguláris hadseregét. "... Mi is odaveszhattünk volna..." - mondták távozóban, szomorú szívvel emlékezve a háborúban elesett társaikra.

Az első találkozóan harminchárman voltak jelen: huszonnyolc Doroszló szülötte, öt személy, aki másutt született, de Doroszlón él, valamennyien a párjukkal. A faluban élő nyolc likai telepes közül senki sem vett részt az ünnepegen.

Akik távol maradtak, levélben fejezték ki sajnálkozásukat amiatt, hogy nem ünnepeleltek együtt és jókivánságaikat küldték a jubilálóknak.

Terített asztalnál folytatódott az ismerkedés meg a régi barátság följújtása. Különléle italok meg friss péksütemény várta őket, mászt nem is sütöttek. a pékmester, figyelmességéből és együttérzéséből, hatalmas ünnepe peracet ajándékozott az ünneplőknek, közepében 50-es számjegy volt, az ötvenévesek első jubileumának az emlékére.

A vacsora kezdetekor Pákai Imre, a szervező bizottság elnöke rövid üdvözlő beszédet tartott, melyben számot adott a kortársakról: Az 58 életben maradt személy közül harmincan élnek vidéken, heten Nyugat-Németországban, ötven Magyarországon, egy személy az Amerikai Egyesült Államokban, egy pedig Ausztráliában. Egy személy kiletét nem tudták azonosítani. Egy személyt pedig, aki Zomborban élt, azért nem hívták meg a találkozóra, mert holtak volt nyilvánítva.

A találkozózt a meghatottság jellemezte. Némelyek szemében könnyek csillogtak. Voltak akik harmincöt esziendeig nem találkoztak egymással. Füleki Szabó Pista például gyerekként került Magyarországra és mint mondta, az ünnepe meghívónak köszönhetette, hogy kapott kiutazási engedélyt.

A vacsora készítését és fölszolgálását a tapasztalt, idős kocsmárosnéra bízták. A bográcsos bóránypaprikás sokukban ifjúkori ünnepek hangulatát ébresztette.

A doroszlói ötvenévesek első jubileumának a megünneplése vidámságban telt és reggelig tartott. A zenekar előadásával mindannyian elégedettek voltak. A faluban is mindenki jó véleményvel volt a találkozórol. Nem is gondolta senki, hogy ez a fajta ünneplés folytatódik és népszokásként hagyományozódik.

A találkozó dokumentációját becsomagolták és az ünneplésben részt válláló, legfiatalabb feleségre bízták, megörzés céljából.

Az első találkozó tapasztalatai alapján az 1926-os korosztály módosította a jubileum időpontját. A külföldön élők évi szabadságához alkalmazkodtak. Azóta leginkább augusztus utolsó szombatján ünnepelelnek. Az 50. életév

szimbólumaként egy keréken ötven szál gyertyából csillárt készítettek és körüláncolták.

A jubileumi ünnepséget néhányszor még a Papp-féle vendéglőben rendezték meg, később a helyi Móricz Zsigmond Kultúregyesületben ünnepelték.

Az 1927. év szülöttei például nem jubiláltak, mert minden korosztálynak megvan a maga szervező bizottsága, közöttük pedig nem volt, aki megszervezze és ezzel az eltelt tizennégy év alatt egyedülállók.

A szomszédos faluban, a tisztán szerbekkel lakott Sztapáron 1968 óta él ez a hagyomány, amely Katanić Mladen nevéhez fűződik. Téliutón ünneplik az ötvenévesek jubileumát és az 1928. év szülöttei közül meghívtak két doroszlói házaspárt az ünnepségre. A doroszlóiak viszonzták a meghívást és augusztusban két pár sztapári kortársat láttak vendégül az ötvenévesek jubileumának megünneplésekor.

Az említett cserepárok csakúgy, mint a külföldön élők, akik előre megküldik lakcímüket, kezdeményezésükkel önműködő mechanizmusként hatnak az ötvenévesek örömmünnepeinek a megünneplésében.

Az 1929-esek szokatlan módon ünnepeltek. Ugyanis, a jubileumuk napján 14 órakor temették kortársukat, a külföldön munkát vállaló Král Lőrincet. A jubilálók testületileg kivonultak: elkísérték utolsó útjára, a koszorúit is ők vitték a gyászmenetben. Az ötvenévesek jelvényét keresztjére tűzték a virág mellé. Az ünnepi vacsora kezdetekor egy percnyi hallgatással adóztak emlékének. A vacsorához halotti torhoz készített bort fogyasztottak. A gyász teljesen beárnyékolta az ünneplők hangulatát. Az ünnepség jól sikerült, annál is inkább, mert első alkalommal volt jelen az ünnepségen a likai telepesek korosztályának egy része. Szomorú hallgató nótákat muzsikáltak a zenekarral. A két Lovász testvér harmincöt évi távollét után először tért haza Franciaországból. Tiszteletükre azt a nótát dalolták, hogy:

"Itt a tavasz, nyíladozik az akácfa fehér fürtös virága, Alatta egy őszült ember, most jött meg a nagyvilági útjáról."

Az 1930-asok például szándékosan nem fényképezkedtek. Azonban az orvoson meg az irodafőnökön kívül, tiszteletből a volt iskolaigazgatót, ma nyugdíjas pedagógust is meghívták.

A korosztályok létszámának érezhető csökkenése miatt jött szokásba vendégeket hívni a találkozóra. Az 1982-ben ünneplő (1932-esek) közül egy adatközlő ezt vallotta: "... Mink is eméltünk az ünnepségre, mer ez csak éccé van az életbe. Mindénki táncút, mulatott, vendégnek a komáját még a jóbarátját is meghívták... Nagyon kiszóták azokat, akik nem gyűttek el..."

Az ötvenévesek jubileumának az ünneplésére nem hívják meg a gyerekeiket meg a szüleiket és ez fesztelenné teszi az ünneplés hangulatát.

A vendégek meghívásával egyidőben jelentkezett az igény arra, hogy egy szál piros szegfűvel vagy piros szalaggal megkülönböztessék, ill. kitüntessék az ötvenéveseket.

Az 1934-esek étlapján üszőpaprikás meg disznópecsenye volt. Az ünnepeltek és az ünneplők két asztalnál foglaltak helyet, közöttük kibontakoztak a szociális különbség körvonalai.

Az 1986-ban jubilálók ünnepségéből kimaradt a temetőlátogatás, mivel az 1936-os korosztálynak csak "kis halottai" voltak, vagyis olyanok, kiknek emléke nem élt a köztudatban. A hagyományos péksütemény mellé egy tányér apró süteményt vittek, amelyet közös tányérokra helyeztek, hogy ne legyen kivétel. Korosztályuk személyei közül kiválasztották a küllemre legjobb tartású párt: egy nőt és egy férfit, aztán ünnepezték őket, gratuláltak nekik. Akinek pedig az ünnepség napjához legközelebb volt a születésnapja, egyénileg vásárolt dísz tárgyakkal ajándékozták meg. Kiderült például, hogy korosztályuk egyharmada maradt és él a faluban, a többiek Újzélondon, Svédországban, Magyarországon, Németországban vagy valamelyik közeli városban telepedtek le. Az ünnepség abban is rendhagyó volt, hogy a zenét a fiatalokból álló Start együttes szolgáltatta.

Az 1939-eseknek piros szalagra nyomtatott évszámokkal volt a jelvényük. Jubileumukra, vizonzásul, nagyon szép virágkosarat hoztak a sztapáriak. A vendégnek hívtak drága ajándékokat, kristálypoharakat és hasonlót vittek vendéglátóiknak. Az ünnepségen részt vevő kolonisták szemmel láthatóan jól érezték magukat, kólót is táncoltak. "Szív küldi - szívnek" műsort is rendeztek és nótát küldtek egymásnak. Az ünnepség fejenként tíz márkába /DM/ került.

Az ötvenévesek jubileumának a megünnepléséről csoportképek készültek, amelyek a családi albumokat teszi színesebbé, életre szóló mérföldkői maradnak egy-egy korosztálynak.

Adatközlők

<i>Neve</i>	<i>Kora év</i>	<i>A gyűjtés ideje</i>	<i>Születési helye</i>
Farkas Márta	57	1989	Doroszló
Kovács Ilona	49	1989	Zombor
Mészáros Viktória	50	1989	Doroszló
Novák László	60	1989	Doroszló
Novák Rozália	59	1989	Doroszló
Novák Rozália	50	1989	Doroszló
Pákai Imre	64	1989	Doroszló
Pákai Márta	63	1989	Doroszló

Irodalom

- Bárth János: Doroszló népessége a XVIII. század közepén. *Hungarológiai Közlemények*, 1981/46-47. szám.
- Csánky Dezső: *Magyarország történeti földrajza a Hunyadiak korában*. Budapest, 1884.
- Iványi István: *Bács-Bodrog vármegye földrajza és történelmi helynévtára I-V*. Szabadka, 1889-1907.
- Kovács Endre: A kunyhók világa. *A Magyar Szó* Kilátójának 26. száma, 1979. jún. 30.
- Ortutay Gyula szerk.: *A magyar folklór*. Tankönyvkiadó. Budapest 1979.
- Ortutay Gyula szerk.: *Magyar Néprajzi Lexikon* 1-5 köt. Budapest, 1977-1982.

